

Fodor András
Polgári Jogi Tanszék
Témavezető: Fuglinszky Ádám, egyetemi docens

A másért való felelősség egyes kérdései

1. Bevezetés

A másért való felelősség témakörével már átfogóan foglalkoztunk,¹ amikor a téma elméleti felvázolását követően részletekbe menően bemutattuk annak Ptk-ban előforduló egyes eseteit. A jelen tanulmány célja azonban más. A szakirodalom további tanulmányozása és a gyakorlati tapasztalatok arra a felismerésre vezettek, hogy a fenti munkákban a másért való felelősség két nagy ágának (a kontraktuális és deliktuális másért való felelősségnek) az elhatárolására felállított elmélet konkrét eseteket nem fed le, illetve olyan válaszokat ad, amelyek ellentétesek a gyakorlattal. Ezért ebben a tanulmányban először is kísérletet teszek egy továbbfejlesztett elmélet felállítására, ami ugyan a korábbinál bonyolultabb, így kevésbé elegáns, de reményeim szerint legalább ezeket a hiányosságokat kiküszöböli (3. pont).

Az új elmélet felvázolását követően, jelen tanulmányomban – a terjedelmi korlátokra tekintettel – csak egy-egy alapvető kérdés részletesebb megvizsgálására nyílik lehetőség a másért való felelősség két nagy ágából. Az egyik kérdés a deliktuális másért való felelősség köréből a jogi személynek tagjáért, alkalmazottjáért és vezető tisztségviselőjéért viselt felelőssége (4. pont), a másik, a kontraktuális másért való felelősség rendszerén belül a közreműködő közreműködőjének esete (5. pont).

A fentiek előtt ugyanakkor röviden összefoglalom általában a polgári jogi felelősség kérdéskörét, mert ez az új Ptk-ban jelentős változásokon esett át, és a gyakorlatban szinte nap mint nap találkozni lehet még a fogalmak – így például a vétkesség, felróhatóság, felelősség, helytállás – sem kellően következetes használatával. Szükségesnek látszik tehát először is az alapok tisztázása (2. pont).

¹ FODOR (2013)

2. A polgári jogi felelősségről általában

A polgári jogi felelősség mibenlétét akkor tudjuk a legkönnyebben megragadni, ha összevetjük azokat a polgári jogi szankciókat szabályozó normákat, amelyek a szankció alkalmazásához megkövetelik a felelősséget azokkal, amelyekhez ez nem szükséges. Először lássunk néhány példát az utóbbiakra:

„Pénztartozás esetén a kötelezett a késedelembe esés időpontjától kezdődően (...) késedelmi kamatot köteles fizetni (...)”²

„(...) a kötelezett a hibás teljesítésért kellékszavatossággal tartozik.”³

Most pedig vizsgáljunk meg néhány felelősségtől függő szankciót:

„A kötelezett pénz fizetésére kötelezheti magát arra az esetre, ha olyan okból, amelyért felelős, megszegi a szerződést.”⁴

„Aki a szerződés megszegésével a másik félnek kárt okoz, köteles azt megtéríteni. Mentesül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a szerződésszegést ellenőrzési körén kívül eső, a szerződéskötés időpontjában előre nem látható körülmény okozta, és nem volt elvárható, hogy a körülményt elkerülje vagy a kárt elhárítsa.”⁵

„Aki másnak jogellenesen kárt okoz, köteles azt megtéríteni. Mentesül a felelősség alól a károkozó, ha bizonyítja, hogy magatartása nem volt felróható.”⁶

„Aki szolgáltatás teljesítését ingyenesen vállalja, a szolgáltatás tárgyában bekövetkezett kárért akkor felel, ha a jogosult bizonyítja, hogy a kötelezett a kárt szándékos szerződésszegéssel okozta (...).”⁷

A fentiekből kitűnik, hogy a felelősség nélküli szankciók alkalmazásához elegendő a kötelezett jogellenes magatartása (a fenti példákban szerződésszegése), ami egyaránt lehet tevés (például egy termék hibás összeszerelése), vagy mulasztás (például késedelembe esés). Ezzel szemben a felelősségtől függő szankciók esetén a felelősség többletfeltételként jelentkezik a kötelezett magatartásához képest, még hozzá olyan többletfeltételként – és ezt tekinthetjük a felelősség definíciójának is –, amely a szankcionálandó jogellenes magatartások körét azon magatartásokra szűkíti le, amelyek tanúsítására a

² Ptk. 6:48.§ (1)

³ Ptk. 6:159. § (1)

⁴ Ptk. 6:186.§

⁵ Ptk. 6:142.§

⁶ Ptk. 6:519.§

⁷ Ptk. 6:147.§

kötelezettnek valamilyen szinten ráhatása van. Vagyis nem szükségszerű, hogy ezen magatartásokat tanúsítsa. Köznyelvien megfogalmazva a kötelezett csak olyan magatartásokért felelős, amelyekről „tehet”. Az, hogy a kötelezett konkrétan miről tehet, jogalkotói döntés kérdése. A polgári jogban igen sokféle tényállás tartozik ide, ezekről alább lesz szó.

A felelősség tehát szűrő, amely alkalmassá teszi a polgári jog szankcióit arra, hogy ne csak a reparáció, hanem a prevenció célját is szolgálják. Hiszen hiába fenyegetünk valakit szankcióval, ha ő semmit sem tehet annak elkerülése érdekében, akkor nincs értelme, hogy a szankció miatt változtasson a magatartásán. Ahogy Fuglinszky fogalmaz *„A polgári jogi felelősség minimuma (...) a magatartásbefolyásolási elem, amelyet a szakirodalomban prevenciónak neveznek.”*⁸ Ugyanezt a gondolatot Eörsi így fogalmazta meg: *„A jogi felelősség (...) végső határai ott vannak, ahol a megelőzés-nevelés esélyei megszűnnek.”*⁹ Ennek ellenére – ahogy azt alább látni fogjuk – a polgári jogi felelősség helyenként olyannyira széleskörű, hogy prevenciós funkcióját lényegében elveszíti. Véleményem szerint kérdéses, hogy az ilyen tényállások dogmatikailag még a felelősség körébe vonhatóak-e. Hiszen a reparáció önmagában nem lehet a felelősség differentia specificaja, mert a reparációt a felelősségen kívül még több jogintézmény is szolgálja (például kellékszavatosság).

A polgári jog igen tág teret enged annak, hogy mit tekintünk felelősségnek, vagyis milyen esetekben mondhatjuk, hogy a kötelezett ráhatással bír a magatartására. (A büntetőjogi felelősség például sokkal szűkebbre szabott.) Ezek az esetek egy képzeletbeli egyenes mentén helyezhetők el, amely a teljesen szubjektívtól a szinte már teljesen objektívig húzódik. A felelősség annál szigorúbb, minél nagyobb részre terjed ki az egyenesen az objektív végpont irányába.

Az egyenes elején tehát olyan eset helyezkedik el, amikor a magatartás tanúsítása csak és kizárólag a kötelezettől függ. A felelősség ezen esete a szándékosság. Ha a büntetőjogban meghatározott egyenes, illetve eshetőleges szándék meghatározásából indulunk ki, akkor azt mondhatjuk, hogy ebben az esetben a kötelezett azért tanúsítja a magatartást, mert kifejezetten kívánja annak eredményét, vagy legalábbis abba belenyugszik.¹⁰ Tehát a magatartás tanúsítása nem valamilyen külső tényező eredménye, hanem az kizárólag a kötelezett döntése. A fenti példák között láttuk, hogy a polgári jogban is van olyan eset, amikor kizárólag a szándékosságot szankcionálja a törvény.

⁸ FUGLINSZKY (2010): 139.

⁹ EÖRSI (2009): 240.

¹⁰ Btk. 7.§

A képzeletbeli egyenesen a szándékosság után következő eset a gondatlanság. Ez már annyiban függetlenebb a kötelezett személyétől, hogy a magatartás eredménye a kötelezett akaratától függetlenül következik be. A kötelezett ugyanakkor mégis felelős, mert elháríthatta volna ezt az eredményt, és ehhez nem is kellett volna mást tennie, csak a tőle elvárható figyelmet és körültekintést tanúsítani, illetve nem lenni könnyelműnek.¹¹ A szándékossághoz hasonlóan arra is találunk példát, amikor a Ptk. kifejezetten a gondatlanságra hivatkozik, például a fuvarozási szerződésnél.¹² A szándékosság és a gondatlanság gyűjtőfogalma a polgári jogban a vétkesség.

A vétkességhez képest jelentős lépés az objektivitás irányába a fenti egyenesen a felróhatóság (azzal, hogy a felróhatóságba beleértendő a vétkesség is, ugyanúgy, ahogy képzeletbeli egyenesünkön minden, az objektív végponthoz közelebb elhelyezkedő tényállás felöleli az előtte elhelyezkedőket is). Annak a magatartása felróható, aki nem úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható.¹³ Míg tehát a szándékosság és gondatlanság esetében a kötelezett magatartását a kötelezethez mérjük (azt vizsgáljuk, tőle mi várható el), addig felróhatóságnál azt vizsgáljuk, hogy általában mi várható el, vagyis a kötelezettet egy ideáltipikus személyhez, mint zsinórmértékhez viszonyítjuk. (A római jogban ez a személy a *bonus pater familias* volt, a régi magyar jogban pedig a jó gazda.¹⁴)

Deliktuális felelősségnél a felelősség főszabálya a felróhatóság.¹⁵ Ezzel szemben a kontraktuális felelősség egy újabb – jóval nagyobb – lépésre helyezkedik el az objektivitás irányában. (A teljesség érdekében megjegyzendő, hogy az egyenesen szintén errefelé – valószínűleg az objektív végponthoz még közelebb – találjuk a veszélyes üzemi felelősséget.¹⁶) A fentiekben láttuk, hogy mi ennek a fajta felelősségnek a konkrét tartalma. Ha az ott felsorolt három konjunktív elem közül itt csupán az ellenőrzési kör fogalmának vizsgálatára szorítkozunk, már akkor is levonhatjuk azt a következtetést, hogy a kötelezett ráhatási lehetősége, és ezáltal a szabály prevenciós hatása – amit fentebb a felelősség fogalmi elemeként definiáltunk – ennél a felelősségi alakzatnál sok esetben szinte már csak illúzió. A Ptk. Indokolása ugyanis kifejti,¹⁷ hogy nem tartoznak az ellenőrzési körbe például a klasszikus vis maior

¹¹ Btk. 8. §

¹² Ptk. 6:268. § (1) bek.

¹³ Ptk. 1:4. § (1) bek.

¹⁴ FÖLDI-HAMZA (2007): 428.

¹⁵ Ptk. 6:519. §

¹⁶ Ptk. 6:535. § (1) bek.

¹⁷ A Ptk. XXII. fejezetéhez fűzött Indokolás 7. ba) pontja

tényállások (természeti katasztrófa, háború, zavargás stb.), de például még odatartozik az az eset, ha a kötelezett összes alkalmazottja váratlanul megbetegszik, és ezért a kötelezett késedelembe esik. Igaz ugyan, hogy első ránézésre magától értetődőnek tűnik, hogy a kötelezett alkalmazottainak magatartása a kötelezett ellenőrzési körébe esik, a fenti példa azonban rámutat arra, hogy ez a felfogás – a kötelezett ráhatási képességének hiányában – a kontraktuális felelősséget már olyan szinten objektivizálja, hogy az már a felelősség nélkül beálló fizetési kötelezettség, a helytállás határát súrolja. Ez természetesen nem véletlen, hiszen maga az Indokolás is rámutat arra, hogy a kontraktuális felelősség elsődleges célja nem a reparáció és a prevenció közötti egyensúlyteremtés, hanem az üzleti kockázatok racionális elosztása.¹⁸ Vagyis ha valaki a szerződéskötéssel kockázatot vállal – és ideális esetben ennek meg is kéri az árát az ellenszolgáltatás mértékének megállapításakor –, akkor fizetnie kell, ha ez a kockázat bekövetkezik, függetlenül attól, hogy ő egyébként „mennyire igyekezett”. Ebből le lehetne vonni azt a következtetést, hogy a kötelezett ráhatása itt is érvényesül, csak – szemben a felelősség eddig tárgyalt alakzataival – nem a jogellenes magatartás (például szerződésszegés) időpontjában, hanem még korábban, a szerződéskötéskor, hiszen a kötelezett döntötte el, hogy vállalja-e a kockázatot. Ezzel a megközelítéssel viszont nem tudok egyetérteni, mert véleményem szerint a ráhatás lehetőségének a szankcionálandó magatartás tanúsításakor kell fennállnia ahhoz, hogy a szankciónak prevenciós hatása is lehessen. Ha nem így lenne, nem tudnánk elhatárolni a felelősségtől függően és attól függetlenül alkalmazható szankciókat, hiszen például a kellékszavatossági igények érvényesítése is kockázatot jelent a kötelezettnek, így ideális esetben azokat is beárazza. Így viszont marad a fenti megállapítás, miszerint a kontraktuális felelősség sok esetben már szinte a helytállással egyenlő.

Látni kell, hogy habár a Ptk. az általában elvárható eljárás követelményét nemcsak a deliktuális felelősség kapcsán, hanem alapvető szinten is deklarálja,¹⁹ az ettől eltérő, szigorúbb kontraktuális felelősség jelentős területet fed le a polgári jogban, hiszen azt nem csak a szerződésszegéssel okozott kárért fizetendő kártérítés esetén kell alkalmazni, hanem – ahogy arra Fuglinszky is rámutat²⁰ – minden esetben, amikor szerződéses jogviszonyban felmerül a felelősség kérdése, így például kötbér vagy foglaló esetén is. Éppen ezért azt mondhatjuk, hogy a kártérítés ezektől nem a felelősségben különbözik, hanem –

¹⁸ A Ptk. XXII. fejezetéhez fűzött Indokolás 7. b) pontja

¹⁹ Ptk. 1:4.§ (1) bekezdés

²⁰ WELLMAN-FUGLINSZKY (2013): 227 sk

többek között – abban, hogy kártérítésnek a jogellenes magatartáson és felelősségen felül még konjunktív feltétele a kár, valamint a kár és a magatartás között fennálló okozati összefüggés is.

3.1. A másért való felelősség szerkezete, indokoltsága és szigorúsága

Röviden fogalmazva, másért való felelősség alatt olyan kártérítési tényállásokat értünk, amelyekben egy harmadik személy felelős a kárért a tényleges károkozó helyett vagy mellett. A másért való felelősség körébe vonható tényállások két nagy csoportba oszthatóak. Eszerint beszélhetünk kontraktuális és deliktuális másért való felelősségről. Ez a megkülönböztetés nem abból a formális megfontolásból indul ki, hogy magának a kártérítési jognak is ez a klasszikus felosztása, és így szükségszerű lenne, hogy a kártérítési jogon belül elhelyezkedő másért való felelősségnek is ez legyen, hanem véleményem szerint valóban alapjaiban különbözik a két csoport szerkezete, indokoltsága és szigorúsága.

A szerkezetet tekintve, kontraktuális másért való felelősségnél egy szerződési láncolatot találunk, aminek az egyik végén áll a jogosult, a másik végén a közreműködő, a kettejük között álló személy pedig a jogosulttal kötelezett, a közreműködővel jogosulti pozícióban van. (Az egyszerűség kedvéért őt a továbbiakban kötelezettnek nevezzük.) A károkozás azzal kezdődik, hogy a közreműködő megszegi a kötelezettel szemben fennálló szerződését (például hibásan teljesít), és a kötelezett ezért szintén szerződést szeg a jogosulttal szemben (például a közreműködő által szolgáltatott hibás alapanyagot építi be a jogosult házába, ami ezért beázik). A Ptk. 6:148.§ (1) bekezdése értelmében a jogosult a fenti esetben kártérítést követelhet a kötelezettől kontraktuális alapon, és a kötelezett nem mentheti ki magát azzal, hogy kár végső soron a közreműködő magatartására vezethető vissza. (Annak megvizsgálása, hogy a közreműködő a károkozásával deliktuális jogviszonyba került-e a jogosulttal szemben, és ha igen, a jogosult követelhet-e tőle kártérítést a kötelezett mellett vagy helyett, meghaladná e tanulmány kereteit. Megjegyzem ugyanakkor, hogy véleményem szerint a jogosult minden további nélkül követelhet kártérítést deliktuális alapon a közreműködővel szemben.)

Ami a deliktuális másért való felelősség szerkezetét illeti, itt a károkozó közvetlenül okoz kárt a károsultnak szerződésen kívül. A felelős személy

és a károsult között nincs kontraktuális jogviszony, ugyanakkor véleményem szerint deliktuális sincsen (hiszen nem okoz kárt neki), hanem a kötelmi (azon belül kártérítési) jogviszonyt maga a törvény hozza létre kettőjük között.²¹ Erre a Ptk. lehetőséget ad, amikor a jogszabályt is nevesíti a kötelemfakasztó jogi tények között.²²

A két másért való felelősségi alakzat szerkezetéről összefoglalóan azt állapíthatnánk meg, hogy az a különbség, hogy a károsult (jogosult) és a felelős személy (kötelezett) között van-e szerződéses jogviszony. Kevésbé egyértelműen kimondva, de Török is ezt a megkülönböztetést követi, amikor a jogi személy tagért, alkalmazottért, vezető tisztségviselőért viselt felelősségét elemezve kimondja, hogy *„jelentősége van annak, hogy a hitelező magánjogi követelése szerződéses jogviszonyból vagy szerződésen kívüli károkozásból származik-e.”*²³ Ez a megkülönböztetés azonban megítélésem szerint leegyszerűsítő és hibás következtetésekre vezethet. Ennek részletes kifejtéséről szól a következő alpont.

Ha az összefoglalása leegyszerűsítő is, a szerkezet leírásából már most következtetéseket vonhatunk le a két másért való felelősségi esetcsoport indokoltságára nézve. Azt találjuk, hogy a két csoport e téren is alapvető különbségeket mutat. A kontraktuális másért való felelősség léte mellett az a fő indok, hogy a jogosult a kötelezettel van szerződéses jogviszonyban, így őt biztosan ismeri, tehát vele szemben könnyebb az igényérvényesítés, mert nem kell felkutatnia a tényleges károkozót. (Sztintén az igényérvényesítést könnyíti, hogy a kötelezett nehezebben mentesülhet, hiszen a kontraktuális felelősség szabályait kell rá alkalmazni, míg a közreműködőre legfeljebb csak a deliktuálisat lehetne. Azonban ezt az indokot azért csak mellékesen említem meg, mert ez csak az új Ptk. sajátossága – illetve a bírói gyakorlatban már évtizedek óta szigorúbban ítélik meg a szerződésszegéssel okozott kárért való felelősséget –, a közreműködőért való felelősség viszont lényegesen hosszabb múltra tekint vissza.) Ezzel szemben a deliktuális másért való felelősség indokoltsága sokszínűbb. Egyrészt itt is megjelenik az az indok, hogy a károsult csak a felelős személyt ismeri (például felelősség más szerződés kötelezettjének károkozásáért²⁴), másrészt viszont az esetek többségénél az indok nem ez, hanem a kielégítési alap megnövelése (jogi

²¹ Hogy ezt miért teszi, annak több indoka is elképzelhető. Alább ezek közül csak a kettőt, az általam legfontosabbnak vélt indokat – az igényérvényesítés megkönnyítését és a kielégítési alap megnövelését – részletezem. Ezen indokok mellett említhető még például az is, hogy a tényleges károkozó a felelőssé tett személy érdekében végezte a tevékenységét, vagy, hogy károkozására a felelőssé tett személy cselekedetei (például az, hogy őt választotta alvállalkozónak vagy vezető tisztségviselőnek) következtében kerülhetett sor.

²² Ptk. 6:2.§ (3)

²³ TÖRÖK (2013): 15.

²⁴ Ptk. 6:543.§

személy felelőssége tagért, alkalmazottért, vezető tisztségviselőért²⁵, és a megbízottért való felelősség²⁶). Ezek a következtetések elsősorban a mentesülési okok vizsgálatából vonhatóak le. Így például egy vállalkozási szerződés, mint a megbízáshoz képest „más szerződés” jogosultja (a megrendelő) mentesül a felelősség alól, ha a szerződés – károsult számára addig ismeretlen – kötelezettjét (a vállalkozót) megnevezi. Ez a szabály tehát csak az igényérvényesítés megkönnyítését szolgálja, a kielégítési alap megnövelését nem, hiszen csak azt eredményezi, hogy a károsult a tényleges károkozót megismeri, így onnantól kezdve már az ő vagyona áll a károsult rendelkezésére az addig felelős személyé helyett. Ezzel szemben a megbízottért való felelősség főszabálya a megbízó és a megbízott egyetemleges felelőssége (tehát mindkét személy vagyona a károsult rendelkezésére áll). Az egyetemlegesség feltételezi, hogy a károsult mind a megbízót, mind a megbízottat ismeri (hiszen különben nem tudna egyszerre mindkettővel szemben igényt érvényesíteni), így ennél a szabálynál nem jön szóba az igényérvényesítés megkönnyítése, hanem a norma fő indoka a kielégítési alap megnövelése.²⁷ Ugyanígy az egyetemlegesség a kizárólagos szabály most már a jogi személy vezető tisztségviselőért viselt felelősségénél, és kivételesen immár megjelenik a tagért és alkalmazottért viselt felelősség esetén is.²⁸ (Ugyanakkor, ha a jogi személy egyedül felel a tagjáért és az alkalmazottjáért, akkor is megjelenik a kielégítési alap megnövelése, hiszen a jogi személynek jellemzően nagyobb a vagyona, mint a tagjának vagy az alkalmazottjának.)²⁹

Végül a másért való felelősségi alakzatok szigorúságáról szólva látni kell, hogy az általános kártérítési szabályokhoz képest a másért való felelősség szigorúságának vannak speciális, csak erre jellemzői fokmérői. Megállapítható, hogy a két másért való felelősségi csoport ezen a téren is jelentősen különbözik egymástól. Ha csak az általános szabályokból indulunk ki, akkor is kimondhatjuk, hogy a kontraktuális másért való felelősség szigorúbb, hiszen lényegesen nehezebb mentesülni

²⁵ Ptk. 6:540-541. §§

²⁶ Ptk. 6:542. §

²⁷ Egyébként érthetetlen, hogy a jogalkotó miért feltételezte, hogy a károsult a megbízottat ismeri, míg bármilyen más szerződés kötelezettjét nem. Valószínű, hogy a megbízottért való felelősség csak a megszokás és a hagyománytisztelet miatt nem olvadt be az új Ptk-t megelőzően ismeretlen más szerződés kötelezettjéért való felelősségbe.

²⁸ Érdekes, hogy a törvény szélesebb körben teszi felelőssé a jogi személyt az alkalmazottjáért és a tagjáért, mint a megbízót a megbízottjáért, hiszen az előbbi esetben a jogi személy felelős, ha az alkalmazott vagy a tag a kárt jogviszonyával „összefüggésben” okozta, míg a megbízó csak akkor, ha a megbízott „e minőségében” járt el. Véleményem szerint a különbség a jogi személy és az alkalmazott (tag) között fennálló szorosabb kapcsolatra vezethető vissza.

²⁹ Gyakorlati tapasztalatok azt mutatják, hogy ez sok esetben nem így van. A szabály azonban így is megindokolható a például a 21. lábjegyzet második mondatában említett kapcsoló elvekkel.

szerződészegés esetén, mintha a kárt szerződésen kívül okozzák. Ugyanakkor a másért való felelősség szigorúságát aszerint is mérhetjük, hogy a felelős személy (kötelezett) mentesülhet-e, ha saját magatartását kimenti (közvetlen kimentés), vagy csak akkor, ha a károkozó (közreműködő) magatartását is ki tudja menteni (közvetett kimentés). Értelemszerűen a közvetlen kimentés lehetősége kevésbé szigorú felelősségi alakzatot jelent a felelős személy számára. A másik fokmérő pedig az, hogy a felelős személy (kötelezett) egyedül felel-e vagy a károkozóval (közreműködővel) egyetemlegesen. Megállapítható, hogy a kontraktuális másért való felelősség e sajátos vizsgálati szempontokat alkalmazva is szigorúbb. Egyrészt itt nincsen és soha nem is volt helye egyetemlegességnek, hanem a kötelezett egyedül viseli a kárt a károsulttal szemben.³⁰ Másrészt az új Ptk-ban már sem a közreműködőért való felelősségnél (ami a kontraktuális másért való felelősség általános szabálya), sem az egyes szerződéseknél (például vállalkozás, bérlet, letét, megbízás) nem találunk olyan esetet, amelyben a kötelezettnek a törvény megadja a közvetlen kimentés lehetőségét. Ezzel szemben a megbízottért való felelősség esetén a főszabály az egyetemlegesség és a közvetlen kimentés, a vezető tisztségviselőért való felelősségnél pedig az egyetemlegesség. Tagért és alkalmazottért való felelősségnél a főszabály ugyan a kizárólagos felelősség és a közvetett kimentés, de kivételesen itt is megjelenik az egyetemlegesség. Véleményem szerint ez a szigorúságbeli eltérés arra vezethető vissza, hogy kontraktuális másért való felelősségnél a közreműködő által okozott kár nem tudna bekövetkezni a jogosultnál a kötelezett nélkül, mert a kárt a kötelezett szerződészegése közvetíti (a kár „átmegy” a kötelezeten keresztül a jogosultnál). Ezért a kötelezettől elvárható annak megakadályozása, hogy a kár bekövetkezzen a jogosultnál. Ezzel szemben deliktuális másért való felelősségnél a károkozó közvetlenül okoz kárt a károsultnak, a felelős személyt csak a törvény vonja be a jogviszonyba. Így könnyen elképzelhető, hogy a felelős személy csak utólag értesül a károkozásról, amikor már semmit sem tud tenni annak megelőzése érdekében. (Megjegyzendő, hogy az új Ptk. ezeket a különbségeket még inkább kidomborította, hiszen egyrészt a régi Ptk. szerint, ha a megbízott vagy a letéteményes közreműködőt vett igénybe, akkor legalább

³⁰ A különbségtételt árnyalja a kötelezett regresszigénye a közreműködővel szemben. Ha ugyanis egyetemlegesség lenne a kötelezett és a közreműködő között, de a jogosult mégis úgy döntene, hogy csak a kötelezettel szemben érvényesít igényt, akkor utóbb a kötelezett ugyanúgy követelhetne megtérítést a közreműködőtől az egyetemlegesség szabályai szerint, ahogy most regresszigényt érvényesíthet. Azonban véleményem szerint az egyetemlegesség léte, vagy nem léte továbbra is használható fokmérő a másért való felelősség szigorúságát illetően, mert valószínűsíthető, hogy ha a jogszabály lehetővé teszi az egyetemlegességet, akkor a károsultak az esetek nagy többségében élnek a lehetőséggel.

kivételesen lehetséges volt a közvetlen kimentés³¹, másrészt az alkalmazottért való felelősségnél még kivételesen sem jelent meg az egyetemlegesség³², illetve az akkor még a Gt-ben szabályozott vezető tisztségviselőért való felelősség esetén is kizárólagosan felelt a gazdasági társaság³³.)

A közvetlen és a közvetett kimentéssel kapcsolatban ugyanakkor rá kell mutatni, hogy közvetett kimentés mindig lehetséges. Enélkül nem beszélhetünk másért való felelősségről, hiszen ha csak a felelős személy (kötelezett) saját magatartását vizsgáljuk, akkor az általános kártérítési szabályokhoz térünk vissza. Ezért nem tekinthetjük a másért való felelősség körébe tartozónak a vétőképtelen személyért való felelősséget, habár a cím egyszerű nyelvtani értelmezéséből ez következne. Nem véletlen, hogy az új Ptk. ezt az esetkört nem is a "*Felelősség más személy által okozott kárért*" című LXIX. fejezetben, hanem külön fejezetben tárgyalja. A kárt okozó vétőképtelen gondozója ugyanis mentesül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a nevelés és a felügyelet ellátásával kapcsolatban felróhatóság nem terheli.³⁴ Tehát csak a saját magatartását kell kimentenie, a vétőképtelenét nem, hiszen vétőképesség hiányában az ő felróhatósága fogalmilag kizárt. Durva hasonlattal élve, véleményem szerint jogilag nincs sok különbség a gondozó és az állattartó felelőssége³⁵ között.

3.2. Mi a probléma a 3.1. pontban írtakkal?

A 3.1. pontban a másért való felelősség két ágának szerkezete közötti különbséget úgy foglaltam össze, hogy kontraktuális másért való felelősségről beszélünk, ha a felelős személy (kötelezett) és a károsult (jogosult) között van szerződéses jogviszony, míg deliktuálisról ha nincsen. Így ha például a megbízott közreműködője a megbízónak kárt okoz, akkor Ptk. 6:148.§ (1) bekezdése (közreműködőért való felelősség) alkalmazandó, míg ha a megbízottal szerződéses viszonyban nem álló harmadik személynek okoz kárt, akkor a Ptk. 6:542.§ (1) bekezdése (megbízottért való felelősség) az irányadó (hiszen a megbízott

³¹ 1959. évi IV. törvény (régi Ptk.) 475.§ (2) és (4) bekezdések valamint 463.§ (2) bekezdés

Habár az új Ptk. megoldása dogmatikailag tisztább helyzetet eredményez, hiszen még inkább kidomborítja a kontraktuális és a deliktuális másért való felelősség közötti különbségeket, gyakorlati és méltányossági szempontokból mégsem feltétlenül ez a helyes út. Erről ld. még az 5. pontban írtakat.

³² Régi Ptk. 348.§ (1) bekezdés

³³ 2006. évi IV. törvény (Gt.) 30.§ (1) bekezdés

³⁴ Ptk. 6:544.§ (3) bekezdés

³⁵ Ptk. 6:562.§ (1) bekezdés

közreműködje szempontjából a megbízott a megbízó és ő a megbízott). Ezzel a módszerrel valószínűleg a gyakorlatban előforduló esetek túlnyomó többsége lefedhető, mert valószínűsíthető, hogy a megbízott közreműködje (vagy az alvállalkozó) a legtöbb esetben azért okoz kárt a megbízónak (vagy a megrendelőnek), hogy szerződést szeg a megbízottal (vagy a vállalkozóval) szemben, aki emiatt szintén szerződést fog szegni a megbízóval (vagy a megrendelővel) szemben.

A gyakorlatban azonban létezhetnek olyan esetek, amelyeket ez az elmélet nem fed le, következésképpen ezt el kell vetnünk, és egy új elméletre van szükség helyette. Számomra ez Vékás Lajos egyik, új Ptk-ról tartott előadása után lett nyilvánvaló. Az előadásról Molnár Benedek írt összefoglalót az Ars Boni jogi folyóiratban. Ebben azt olvashatjuk, hogy Vékás Lajos a Ptk. 6:541.§ (a vezető tisztségviselőért való felelősség) kapcsán a következő példát ismertette: *„a cégvezető egy másik céggel való tárgyalás során ellopja annak a tárgyalótermében lévő kakukkos óráját. Ilyen esetben felel a cégvezető, hiszen a lopásra az adott neki alkalmat, hogy cége vezető tisztségviselőjeként részt vehetett a tárgyaláson. Emellett felel a társaság is, hiszen mégiscsak egy olyan embert bízott meg a cégvezetéssel, aki tárgyalásokon kakukkos órát lop.”*³⁶ A fenti módszert erre a példára alkalmazva azt az eredményt kapjuk, hogy a cég, amelytől loptak csak akkor érvényesíthet kártérítési igényt a másik céggel szemben, annak vezető tisztségviselőjének károkozása miatt a Ptk. 6:541.§-a alapján, ha a két cég nem állt szerződéses jogviszonyban a károkozás időpontjában. Ez a jelen esetben nyilvánvalóan értelmetlen és méltánytalan megkülönböztetés lenne. Ezért véleményem szerint az elméletet úgy szükséges megváltoztatni, hogy ne az legyen a lényeg, hogy van-e a felelős személy és a károsult között szerződéses jogviszony, hanem, hogy történt-e szerződésszegés, és ha igen, az a közreműködő szerződésszegésére vezethető-e vissza? Továbbá be kell építeni az új Ptk-nak azt a szabályát is, miszerint akkor is a kontraktuális felelősség szabályait kell alkalmazni, ha nem történt szerződésszegés, de a kárt a teljesítés során okozták.³⁷ (Erre példa, hogy a kertész kiválóan rendbe teszi a kertet – tehát nem történik szerződésszegés –, de távozóban véletlenül kidönti a kertkaput az autójával.) Mindezek alapján az új elméletben lépcsőzetes vizsgálatot javasolok:

Van-e szerződés a felelős személy és a károsult között?

³⁶ Ld. <http://www.arsboni.hu/azujptk.html> (letöltve: 2015. május)

³⁷ Ptk. 6:146.§

Ha nincsen, deliktuális másért való felelősséggel állunk szemben. (Feltéve, hogy ennek a feltételei fennállnak, és így nem – vagy nem kizárólag – a tényleges károkozó felel.)

Ha van szerződés, a kárt ennek a szerződésnek a megszegése okozta-e?

Ha igen, ez a szerződésszegés a közreműködő szerződésszegésének a következménye-e?

Ha igen, kontraktuális másért való felelősséggel állunk szemben. (Ha nem, akkor a felelős személy kizárólag a saját magatartásáért felel kontraktuálisan az általános szabályok szerint.)³⁸

Ha a 2. kérdésre a válaszuk nem, akkor a károkozás a teljesítés során történt-e a közreműködő részéről?

Ha igen, akkor kontraktuális másért való felelősséggel állunk szemben. Ha nem, akkor deliktuálissal. (Feltéve, hogy ennek a feltételei fennállnak, és így nem – vagy nem kizárólag – a tényleges károkozó felel.)

Ez az elmélet ugyan lényegesen bonyolultabb, mintha csak arra a kérdésre kéne válaszolt találnunk, hogy *„Van-e szerződés a felelős személy és a károsult között?”*, viszont így már esély nyílik arra, hogy minden, gyakorlatban előforduló esetet lefedjünk. A fenti lépcsőzetes vizsgálat helyett – pontosabban annak támogatására – ajánlható egyszerűbb módszer is, nevezetesen az, hogy kipróbáljuk, van-e értelme a tényállásnak a felelős személy és az ő magatartása nélkül is. Ha igen, akkor tudhatjuk, hogy a felelős személy léte nem szükséges elem ahhoz, hogy a kár eljusson a károkozótól a károsultig, vagyis a felelős személyt csak a jogszabály emelte be a tényállásba, vagyis deliktuális másért való felelősséggel állunk szemben. Erre lássunk két példát:

XY, aki az ABC-vel szerződéses jogviszonyban álló jogi személy vezető tisztségviselője ellopja ABC óráját. Ugyanez az eset a felelős személyt „kitakarva”: XY ellopja ABC óráját. Ez így egy önmagában, a felelős személy nélkül is értelmezhető károkozási tényállás, tehát deliktuális másért való felelősséggel állunk szemben.

XY alvállalkozó selejtes alapanyagot ad el a BC vállalkozónak, és ő ezt beépíti AV megrendelő házába, ami emiatt az összedől. Ugyanez az eset a felelős személyt és az ő magatartását „kitakarva”: XY selejtes anyagot ad

³⁸ Ha a kötelezett szerződésszegése a közreműködő szerződésszegésére vezethető, arra példa lehet, hogy az alvállalkozó hibás szigetelőanyagot ad a vállalkozónak, aki azt beépíti a megrendelő házába, ami emiatt beázik. Ezzel szemben, ha az alvállalkozó által adott szigetelőanyag nem hibás, de a vállalkozó azt hibásan építi be, és a ház emiatt ázik be, akkor ebben az esetben csak a vállalkozó követett el szerződésszegést, így kizárólag a saját magatartásáért felel, nincsen szó másért való felelősségről.

el valakinek, aki nem AV, AV háza pedig összedől. Ez egy kontraktuális másért való felelősségi tényállás, mert a felelős személy kapcsolja össze a károkozó magatartását és a károsult kárát.

(Ez utóbbi módszerrel ugyanakkor vigyázni kell, mert hiányossága, hogy nem foglalkozik azzal az esettel, amikor a károkozásra nem szerződésszegéssel, de a szerződés teljesítése során került sor. Ezért – ahogy fentebb utaltam rá – ez a módszer legfejlebb csak az előző támogatására szolgálhat, utána még vizsgálni kell, hogy a károkozás nem a szerződés teljesítése során történt-e.)

4.1. A jogi személy tagjáért, alkalmazottjáért és vezető tisztségviselőjéért való felelősségének kontraktuális vetülete

A fentiekben a vezető tisztségviselőért való felelősségből kiindulva eljutottunk egy új elméletig. Szintén ezen tényállás vizsgálata világított rá számomra a magyar kártérítési jogi szabályozás egyik alapvető jellemzőjére.

Az alapvető fontosságú előkérdés itt az, hogy hol van a Ptk-ban a jogi személy tagjáért, alkalmazottjáért és vezető tisztségviselőjéért való deliktuális felelősség kontraktuális párja? Hiszen például a megbízottért való felelősség Ptk. 6:542.§-ban szabályozott esetének vagy a más szerződés kötelezettjéért való felelősség Ptk. 6:543.§-ban foglalt tényállásának a kontraktuális párja a Ptk. 6:148.§-ban írt közreműködőért való felelősség. (Továbbá a más szerződés kötelezettjéért való felelősségnek – a szerződés típusától függően – az egyes szerződések speciális szabályai között is találhatunk kontraktuális párt, például az albérlőért³⁹ vagy az alletéteményesért⁴⁰ való felelősséget.) Tehát, ha például egy vállalkozó alvállalkozója egy harmadik személynek szerződésen kívül kárt okoz, a vállalkozó a Ptk. 6:543.§ alapján felel. Ha pedig az alvállalkozó szerződést szeg a vállalkozóval szemben, aki ezért szerződést szeg a megrendelővel szemben, a vállalkozó a Ptk. 6:148.§ alapján felel a megrendelővel szemben. Ha viszont például egy fuvarozással foglalkozó jogi személy alkalmazottja a küldemény berakodása közben egy éppen arra járó harmadik személynek kárt okoz, ezzel a harmadik személlyel szemben a jogi személy felelős lesz a Ptk. 6:540.§ (1) bekezdése alapján. Ha azonban a berakodás közben a küldemény megsérül, senkinek nem jut eszébe, hogy a jogi személy az

³⁹ Ptk. 6:334.§

⁴⁰ Ptk. 6:361.§ (3) bekezdés

alkalmazottjáért – akár mint közreműködőért, akár egyébként, mint önálló személyért – feleljen. Ehelyett ezt az esetet mindenki úgy kezeli, hogy a jogi személy, mint fuvarozó szerződést szegett a feladóval szemben, és ezért – tehát a saját magatartásáért – felel.

A fentiek alapján levonhatjuk a következtetést, miszerint a magyar kártérítési szabályozás egyik alapvető jellemzője, hogy a jogi személy tagjáért, alkalmazottjáért és vezető tisztségviselőjéért való felelősségének nincsen kontraktuális párja. Ennek oka vélhetően a beszámítás elve.⁴¹ Vagyis, ha egy jogi személy a tagjának, alkalmazotjának vagy vezető tisztségviselőjének magatartása miatt kerül szerződésszegő helyzetbe, akkor azt úgy tekintjük, hogy a jogi személy a saját magatartásáért felel, mert a vezető tisztségviselő, tag és alkalmazott magatartását ilyenkor beszámítjuk a jogi személynek, hiszen a jogi személy cselekvőképtelen, neki egyedül nincsen magatartása, hanem emberekre van szüksége, akiknek a magatartását a jogi személy magatartásának tekinthetjük. Ezt Kisfaludi így fogalmazta meg: *„Nem úgy épül fel a konstrukció, hogy a jogi személy azon alkalmazottja, akinek a mulasztása a szerződésszegésre vezetett, szerződésszegő félnek tekintendő, csak a felelősséget valamilyen megfontolásból a jogi személyre telepítjük, hanem magát a jogi személyt tekintjük szerződésszegő félnek.”*⁴²

Ezzel szemben, ha egy jogi személy vezető tisztségviselője, tagja vagy alkalmazottja e minőségében eljárva szerződésen kívül okoz kárt, akkor őket önálló károkozóknak tekintjük (sőt – ahogy az új Ptk-ban ez láthatjuk is – lehetséges, hogy egyetemenlegesen felelnek a jogi személlyel, és nem egyszerűen csak a jogi személy felel értük), mert ebben az esetben véleményem szerint a vezető tisztségviselő, tag, alkalmazott magatartását nem kell a jogi személy magatartásának tekinteni, hiszen ezekben a tényállásokban nem a jogi személy okozott kárt (tehát nem fejtett ki semmilyen magatartást), csak felelős a más által kifejtett magatartásért (azért mert a károkozást olyan személyek követték el, akik az ő érdekében jártak el, vagy legalábbis a jogi személynél betöltött pozíciójuk adott lehetőséget a károkozásra). Ha nem így lenne, nem létezhetnének a Ptk. 6:540-541.§-ok, mert akkor ugyanazt a magatartást egyszerre két személy magatartásának tulajdonítanánk.

A 3.2. alpontban írtak és a beszámítás elvének alkalmazásával egyébként cáfolható az új Ptk. hatálybalépését követően a széles

⁴¹ A beszámítás elve nem keverendő össze a betudás elvével. A két elmélet ismertetéséről ld. a 4.2. alpontban írtakat.

⁴² KISFALUDI (2014): 333.

közüvéleményben a Ptk. 6:541.§-ával kapcsolatban szárnyra kelt⁴³ értelmezés, vagyis, hogy a vezető tisztségviselő most már a jogi személy valamennyi károkozásáért a saját vagyonával is felelni fog. Ezen elképzelés szerint például, ha egy jogi személy vezető tisztségviselője úgy döntene, hogy a jogi személy ne fizesse vissza az általa felvett kölcsönt (vagy a vezető tisztségviselő hibás üzleti döntései miatt egyszerűen csak nem tudná visszafizetni), akkor a jogi személy ezen tartozásáért a vezető tisztségviselő is felelne. Ez véleményem szerint azért hibás értelmezés, mert a jogi személy a visszafizetés elmulasztásával szerződésszegést követne el, márpedig a 3.2. alpontban kifejtettek alapján a szerződésszegés kontraktuális másért való felelősséget alapoz meg, ott pedig már nincsen egyetemleges felelősség. Vagyis már itt elvethető lenne a vezető tisztségviselő felelőssége harmadik személyek irányában, de ráadásul a kontraktuális másért való felelősség a beszámítás miatt a vezető tisztségviselő és a jogi személy viszonyában értelmezhetetlen, itt a jogi személy kizárólag a saját magatartásáért felel, így kontraktuális másért való felelősség sem jöhet szóba.

Ugyanakkor látni kell, hogy a fenti – véleményem szerint téves – értelmezés nemcsak a laikus közvéleményben terjedt el, hanem a jogtudomány művelőit is megosztja. A 3.2. pontban hivatkozott, Ars Boniban megjelent cikkből is kiderül, hogy Vékás szerint a Ptk. 6:541.§-át csak olyan esetekben lehet alkalmazni, amikor a vezető tisztségviselő úgy okoz kárt harmadik személynek, hogy emiatt a jogi személy nem kerül szerződésszegő helyzetbe. (Tehát a károkozó magatartás tanúsításakor a vezető tisztségviselő nem a jogi személy képviselőjeként jár el, hanem csak – ahogy maga a jogszabály is fogalmaz – e jogviszonyával összefüggésben.) Ahogy fentebb kifejtettem, véleményem szerint más értelmezés a beszámítás elve miatt nem képzelhető el, hiszen akkor úgy kellene tekintenünk, hogy ugyanaz a magatartás egyszerre két személy – a vezető tisztségviselő és az általa képviselt jogi személy – magatartása. Ezzel szemben Sárközy azon az állásponton van, hogy az új szabályt úgy kell értelmezni, hogy az azokra az esetekre is vonatkozik, amikor a vezető

⁴³ Néhány példa:

"Az új szabály alapján a társaság által egy harmadik félnek okozott kárért már nem csupán a társaság lesz perelhető, hanem vezető tisztségviselői is." (<http://www.vg.hu/gazdasag/drasztikusan-valtozik-a-vezetok-felelossege-az-uj-ptk-szerint-411417>)

"(...) ez az egyetemleges kártérítési felelősség nem csupán a környezetszennyezéssel, hanem bármilyen más jogellenes intézkedéssel okozott kár kapcsán felmerül, legyen szó akár a társaság szerződésszegése által a szerződéses partnernek okozott kárról (...)"

(<http://index.hu/gazdasag/2013/09/10/szigorodik-a-cegvezetok-felelossege/>)

"Ha egy kozmetikai kezelés után a páciens arcán ragyák nőnek, az illetőnek speciális bőrgyógyászati kezelésre, netán plasztikai beavatkozásra lesz szüksége, és ezért 20 millió forintba sikeresen beperli a kozmetikai kft.-t, akkor a kártérítést a cégvezetőnek akár a saját vagyonából kell előteremtenie (...)" (<http://www.origo.hu/gazdasag/20140310-toket-kell-emelniuk-a-kft-knek.html>)

tiszttségviselő a jogi személy képviselőjeként jár el (vagyis amikor a vezető tiszttségviselő magatartása miatt a jogi személy szerződésszegő helyzetbe kerül). Ezen álláspontja alátámasztására Sárközy több érvet is ismertet.⁴⁴ Egyrészt hivatkozik a teleologikus értelmezésre, tudniillik, hogy a jogalkotó célja az volt, hogy a vezető tiszttségviselő felelősségét szigorítsa, ám, ha ez a szabály csak akkor alkalmazható, ha a vezető tiszttségviselő a károkozaskor nem a jogi személy képviselőjeként jár el, akkor csak a jogi személy felelősségét szigorítottuk. Másrészt hivatkozik arra, hogy az új Ptk. nem vette át a Gt. 30.§ (1) bekezdésének szabályát, amely szerint a jogi személy felelős a vezető tiszttségviselő által, a jogkörében eljárva okozott károkért. Véleményem szerint viszont a beszámítás elve miatt ezt nem is szükséges külön kimondani, mert a vezető tiszttségviselő magatartását a jogi személy magatartásának kell tekinteni. Harmadrészt hivatkozik arra, hogy akárcsak a Ptk. 6:541.§ „A Ptk. 6:540.§ is az „összefüggésben” szót használja a munkavállaló felelősségénél, az pedig egyértelmű, hogy ezt a rendelkezést a munkavállaló munkáltatónál végzett munkatevékenységére kell vonatkoztatni.”⁴⁵ Ezt az érvet azért nem tartom meggyőzőnek, mert ahogy a jelen pontban láthattuk, a jogi személy alkalmazottért viselt felelőssége deliktuális másért való felelősség, tehát csak azokra az esetekre vonatkozik, amelyekben az alkalmazott magatartása nem eredményez szerződésszegést a jogi személy részéről. (Ha azt eredményezne, akkor a jogi személy a saját magatartásáért felelne.) Végül megjegyzem, hogy véleményem szerint a Ptk. 6:541.§-a alapján a jogi személy már csak a Ptk. 6:145.§-a miatt sem felelhetne olyan esetekben, amikor a vezető tiszttségviselő magatartása a jogi személy szerződésszegésére vezet, hiszen a Ptk. 6:145.§-a értelmében ilyenkor a jogi személlyel szemben csakis kontraktuális alapon lehetne igényt érvényesíteni.

[Egyébként Sárközy végül arra a következtetésre jut, hogy a Ptk. 6:541.§-a felesleges, mert a vezető tiszttségviselő vagy munka-, vagy megbízási viszonyban áll a jogi személlyel, így felelősségét a Ptk. 6:540.§-a, illetve a Ptk. 6:542.§-a alapján is lehetne rendezni.⁴⁶ Habár ez a két felelősségi alakzat nem tudná teljes körűen helyettesíteni a Ptk. 6:541.§-et (hiszen az alkalmazott csak szándékos károkozás esetén felel egyetemlegesen a jogi személlyel, a megbízónak pedig lehetősége van a közvetlen kimentésre), a felvetést igen elgondolkodtatónak találom.]

⁴⁴ SÁRKÖZY (2015): 9 sk

⁴⁵ SÁRKÖZY (2015): 10.

⁴⁶ SÁRKÖZY (2015): 10.

4.2. Szükségszerű-e a vezető tisztségviselő, a tag és az alkalmazott magatartását beszámítani a jogi személynek a jogi személy szerződésszegése esetén?

A jelen alpont címében megfogalmazott kérdésre az új Ptk. válasza egyértelműen igen, hiszen kontraktuális másért való felelősségnél tényleges károkozóként csak a közreműködő jelenik meg. A szerződési jogban vezető tisztségviselő, tag, vagy alkalmazott károkozóként sehol sem szerepel.

A fenti kérdés Földi András *A másért való felelősség a római jogban* című könyvét⁴⁷ tanulmányozva fogalmazódott meg bennem. Földi először is a receptum-felelősséget vizsgálja. (A receptum-felelősség a hajósokat, fogadósokat és béristálló-tulajdonosokat terhelte az utasaik, illetve vendégeik által bevitt dolgokban esett kárért.⁴⁸) Földi megállapítja, hogy a receptum-felelősség nem tekinthető másért való felelősségnek, mert ez a rendkívül szigorú felelősség „*a vállalkozó másért való felelősségét teljesen eltakarja*”.⁴⁹ (A receptum-felelősség a mai szállodai letét⁵⁰ őse. Ez utóbbi olyan konstrukció, ahol a törvény hoz létre letéti szerződést a szálloda és a vendége között, és így a szálloda az általános szabályok szerint felel, ha a vendég dolga elveszik, megsemmisül, vagy megrongálódik. Tehát, egyetértve Földivel, a 3.2. alpontban kifejtett szempontok szerint úgy fogalmaznék, hogy a szállodai letét nem másért való felelősség, mert kizárólag a szálloda magatartása vizsgálendő, mindenki másé – például a tolvajé vagy a rongálóé – irreleváns.)

Ezt követően Földi a hajósok és fogadósok kvázideliktuális felelősségét is megvizsgálja. (Ezen felelősségi alakzat értelmében, ha a hajós vagy fogadós kizárta a receptum-felelősséget, az utasok, illetve vendégek által bevitt dolgok eltűnéséért, megsemmisüléséért vagy megrongálódásáért ennek ellenére felelt, ha a károkozó magatartást valamelyik alkalmazottja követte el.) Ezt Földi már másért való felelősségnek tekinti, „*mert a vállalkozó ebben a körben – eltérően a receptum-felelősségtől – csak a vele bizonyos jogilag releváns (...) kapcsolatban álló személyek által elkövetett deliktumokért vonható felelősségre.*”⁵¹ Ezt az esetet a mai magyar szabályozásra vetítve azt lehet felhozni példaként, ha a szálloda a parkolója őrzésére szerződést köt egy biztonsági céggel. Ha egy vendég autóját ellopják az így őrzött parkolóból, a szálloda a szállodai letét

⁴⁷ FÖLDI (2004)

⁴⁸ FÖLDI-HAMZA (2007) 542 sk

⁴⁹ FÖLDI (2004): 200.

⁵⁰ Ptk. 6:369.§

⁵¹ FÖLDI (2004): 201.

alapján felel, de nem a saját, hanem a közreműködője magatartásáért. Tehát itt másért való felelősségről van szó, viszont, ha a szálloda alkalmazottja okoz kárt, ezt a magatartást – ahogy fent kifejtettük – be kell számítani a szállodának, tehát ilyenkor a szálloda kizárólag a saját magatartásáért felel.

A római jog és a mai magyar jog között az alkalmazottak károkozásával kapcsolatban fennálló fenti különbség véleményem szerint még magyarázható lenne azzal, hogy a római jog nem ismerte a jogi személyeket. Vagyis míg a szállodának – ami jogi személy – be kell számítani például az alkalmazottja magatartását (mert nélküle a cselekvőképtelen jogi személynek nem is lenne magatartása), addig a fogadósnak és a hajósnak – akik természetes személyek voltak – nem kellett beszámítani senki más magatartását (hiszen cselekvőképesek, így saját maguk is ki tudtak fejteni magatartást).

Azonban Földi felhívja a figyelmet arra, hogy a kvázideliktuális felelősség továbbél néhány jelentős mai polgári törvénykönyvben. Így például rámutat,⁵² hogy a francia Code Civil 1953. cikkelye értelmében a fogadós felel az alkalmazottai vagy a fogadóban megforduló idegenek által a vendégek sérelmére elkövetett lopásokért és károkozásokért.⁵³ Továbbá kiemeli,⁵⁴ hogy az osztrák ABGB 1316. §-a szerint a fogadósok és a személyszállító vállalkozók felelnek a személyzetük tagjai által a vendégek, illetve az utasok bevitt vagy átvett dolgaiban a házuk területén vagy a járművön okozott károkért.⁵⁵ A német BGB-ben szabályozott szállodai letéttel kapcsolatban jelzi, hogy *"a kvázideliktuális felelősségnek csak annyi halvány nyoma maradt, hogy a 702.§⁵⁶ értelmében a napi szobabér 100-szorosában (ill. 3.500 euróban) maximált mértékű felelősség korlátlanul válik akkor, ha a kárt a fogadós emberei okozták."*⁵⁷ Végül megjegyzi, hogy a régi magyar Ptk. 467.§ (1) bekezdésében utalás történik a szálloda alkalmazottaira.⁵⁸ Földinek ez utóbbi, mellékesen tett megjegyzése a jelen tanulmány szempontjából óriási jelentőséggel bír, hiszen rámutat arra, hogy a magyar jogban egészen az új Ptk. hatálybalépéséig nem volt szükségszerű az alkalmazott magatartásának

⁵² FÖLDI (2004): 330.

⁵³ *Article 1953 Ils sont responsables du vol ou du dommage de ces effets, soit que le vol ait été commis ou que le dommage ait été causé par leurs préposés, ou par des tiers allant et venant dans l'hôtel."*

⁵⁴ FÖLDI (2004): 337.

⁵⁵ *"§ 1316. Gastwirte, die Fremde beherbergen, sowie die anderen in § 970 bezeichneten Personen, ferner Fuhrleute haften für den Schaden, welchen ihre eigenen oder die von ihnen zugewiesenen Dienstpersonen an den eingebrachten oder übernommenen Sachen einem Gast oder Reisenden in ihrem Hause, ihrer Anstalt oder ihrem Fahrzeuge verursachen."*

⁵⁶ *§ 702 (2) Die Haftung des Gastwirts ist unbeschränkt, wenn der Verlust, die Zerstörung oder die Beschädigung von ihm oder seinen Leuten verschuldet ist, (...)"*

⁵⁷ FÖLDI (2004): 349.

⁵⁸ FÖLDI (2004): 368.

beszámítása a jogi személy részére a jogi személy szerződésszegése esetén. A régi Ptk. 467.§ (1) bekezdése szerint *„A szálloda felelős azért a kárért, amelyet a megszálló vendég dolgainak elvesztése, elpusztulása vagy megsérülése folytán szenved, kivéve, ha bizonyítja, hogy a kárt a szálloda alkalmazottainak és vendégeinek körén kívül álló elháríthatatlan ok vagy a vendég maga okozta.”* Vagyis a régi Ptk. ebben az esetben az alkalmazottat önálló, a jogi személy (szálloda) magatartásától külön vizsgálendő személyként kezelte. Ha nem így lett volna, akkor a szabály valószínűleg úgy szólt volna, hogy *„a szálloda és vendégeinek körén kívül álló elháríthatatlan ok”*, hiszen akkor az alkalmazottak magatartását is a szálloda magatartásának tekintették volna, így ugyanúgy értelmetlen lett volna külön említeni őket a szállodától, ahogy a szálloda mint jogi személy tagja vagy vezető tisztségviselője sem szerepelt külön a normában.

Ezek után már komolyan felmerül a kérdés, hogy valóban be kell-e számítani a vezető tisztségviselő, a tag és az alkalmazott magatartását is a jogi személynek akkor, ha az ő magatartásuk eredményezi a jogi személy szerződésszegését? A kérdés megválaszolásához először is meg kell vizsgálnunk a beszámítás elvét, amit egyúttal el kell határolnunk a betudás elvétől.

A beszámítás elvét Moór Gyula fogalmazta meg *A jogi személyek elmélete* című művében. Moór elméletének lényege, hogy párhuzamot von a cselekvőképtelen természetes személyek és a jogi személyek között abból a szempontból, hogy a jog alapján egyikük sem képes önálló (joghatást kiváltó) magatartást kifejtetni, hanem cselekvőképes emberekre van szükségük ehhez. Ahogy egy cselekvőképtelen ember törvényes képviselőjének magatartását a jog nem a törvényes képviselőnek, hanem a cselekvőképtelennek számítja be, ugyanúgy teszi ezt a jogi személy és törvényes képviselője viszonyában is, mert *„A jogi személy viszont nem más nézetünk szerint, mint a cselekvőképtelen személy egyik speciális esete.”*⁵⁹ Ezek alapján viszont kijelenthető, hogy a beszámítás elvéből nem következik, hogy a jogi személy tagja és alkalmazottja magatartását is a jogi személy magatartásának kéne tekintenünk. A beszámítás elve megelégszik azzal, ha a vezető tisztségviselő magatartását számítjuk be a jogi személynek, hiszen ő a jogi személy törvényes képviselője.

A betudás elvének vizsgálatához a legjobb alapanyagot a bírói gyakorlat szolgáltatja. A Szegedi Ítéltábla szerint *„A jogi személyiség lényegéből fakad, ha a jogi személy tagja a tagsági jogviszonyával összefüggésben, a jogi személy tevékenységi körében, ügykörében jár el, akkor kifejtett magatartását a jogi személynek kell „betudni”.*” Ilyenkor „külső harmadik

⁵⁹ MOÓR (1931): 314.

*személyek irányában polgári jogi felelősséggel kizárólag a jogi személy (gazdasági társaság) tartozik.*⁶⁰ (Habár ezekben az idézetekben csak a jogi személy tagja szerepel, a bírói döntés egyéb részeit olvasva világos, hogy ezeket a megállapításokat a jogi személy alkalmazottjára is érteni kell.) A betudás elvének lényege tehát, hogy a jogi személy érdekében eljáró személyek magatartását a jogi személy magatartásának kell tekinteni. Vagyis – szemben a beszámítás elvével – nem arról van szó, hogy a jogi személynek ezekre a magatartásokra szüksége van, mert nélkülik nem is lenne magatartása, hanem a magatartások sokkal tágabb halmazába tartozik ide. Ebből viszont az következik, hogy a betudás elve nem zárja ki, hogy azon személyeket, akiknek a magatartását egyébként be kell tudni a jogi személynek, kivételesen önálló, a jogi személytől elkülönült személynek tekintsünk, akinek a magatartása a jogi személytől függetlenül is vizsgálható. A Szegedi Ítéltábla idézett döntése éppen arról szól, hogy kivételesen el lehet térni a betudástól, mint főszabálytól (konkrétan súlyos joggal való visszaélés esetén, a régi Ptk. 5.§-a alapján), és a jogi személy és tagja egyetemlegesen felelőssé tehető. Az ítéltáblai döntés nem tesz különbséget aszerint, hogy ez az egyetemleges felelősség a jogi személy szerződésszegése vagy pedig deliktuális károkozás folytán áll-e be. Vagyis összegzőképpen kijelenthető, hogy a magyar bírói gyakorlat elképzelhetőnek tart olyan eseteket, amikor a jogi személy tagját kontraktuális viszonyokban is önálló károkozónak tekinthetjük, és a fentiek alapján a betudás elve ezt a jogi személy alkalmazottja vonatkozásában sem zárja ki. A vezető tisztségviselő viszont a beszámítás elve miatt nem tekinthető önálló személynek, ha a jogi személy szerződésszegéséről van szó. (Szemben a deliktuális másért való felelősséggel, ahol nincsen a jogi személynek beszámítandó magatartás, ahogy azt a 4.1. alpontban láthattuk.)

A jelen alpont összefoglalásaként elmondható, hogy a magyar jog nem zárja ki, hogy kontraktuális másért való felelősség keretében egy jogi személy ne csak a közreműködőjéért, hanem – szemben a hatályos szabályozással – a tagjáért, vagy alkalmazottjáért is feleljen, vagyis nem szükségszerű, hogy az utóbbi két személy magatartását a jogi személy magatartásának tekintsük. Mindezzel szemben ellenérvként hozható fel, hogy a kérdés vizsgálata felesleges, hiszen a jogi személy így is, úgy is felel az adott magatartásért, csak egyik esetben mint saját magatartásért, a másikban pedig mint egy más személy magatartásáért. Azonban véleményem szerint a kérdés vizsgálatának van gyakorlati jelentősége, mert ha a tag és/vagy alkalmazott magatartását a jogi személy

⁶⁰ Az idézetek a Szegedi Ítéltábla Polgári Kollégiumának 1/2005. (VI.17.) véleményéből származnak

magatartásától különállónak tekintjük, akkor a jogalkotónak lehetősége lenne a felelősség differenciálására aszerint, hogy a károkozást a jogi személlyel szorosabb kapcsolatban álló tag/alkalmazott, vagy más követte-e el. Így például a BGB fent idézett 702.§-a mintájára a Ptk. 6:369.§ (1) bekezdésében szabályozott és összegszerűségében szintén limitált szállodai letét⁶¹ esetén fennálló felelősség is korlátlan lehetne, ha a kárt a szálloda alkalmazottja/tagja okozza. Sőt nem kizárt, hogy ezt a felelősség-differenciálást a bírói gyakorlat végezze el, hiszen azt már kimondta, hogy nem szükségszerű a tag és alkalmazott magatartásának betudása a jogi személynek, a Ptk. pedig csak a szálloda felelősségének alsó határát szabályozza kógens módon.

5. A közreműködő közreműködője közreműködő-e?

A deliktuális másért való felelősség egyik kérdésének részletes megtárgyalását követően a jelen alpontban a kontraktuális másért való felelősség köréből következik egy kérdés. Ez pedig a közreműködő közreműködőjének esete.

A 2. pontban láthattuk, hogy a szerződésszegésért való felelősség alóli mentesülési feltételek jelentősen megváltoztak az új Ptk-ban. Az egyik feltétel, amit a károkozónak a mentesülés érdekében bizonyítania kell azt, hogy a szerződésszegést ellenőrzési körén kívül eső körülmény okozta. A 2. pontban láthattuk azt is, hogy az új Ptk. Indokolása igen tágan értelmezi az ellenőrzési kör fogalmát, így szinte biztosra vehetjük, hogy a bírói gyakorlat szerint a kötelezett ellenőrzési körébe fog tartozni a közreműködője. Ebből az új kimentési szabályból pedig az következik, hogy ha a kötelezett nem tudja kimenteni a közreműködője magatartását, akkor a sajátját sem fogja tudni. Vagyis az új kimentési rendszerben a kötelezett közvetlen kimentése – tehát, hogy a közreműködő magatartását ugyan nem tudja kimenteni, sajátját viszont igen, és ez elegendő a saját mentesüléséhez – fogalmilag kizárt. Ez gyakorlati problémát ugyanakkor nem jelent, hiszen ebben a konstrukcióban főszabály szerint⁶² korábban sem volt közvetlen kimentés, és az új Ptk. sem utal erre a lehetőségre sehol.

⁶¹ „A szálloda felelőssége alapján a kártérítés mértéke legfeljebb a napi szobaár összegének ötvenszerese. A felelősség ezt meghaladó mértékű korlátozása vagy kizárása semmis.”

⁶² A régi Ptk-ban kivételesen letét és megbízás esetén is helye volt közvetlen kimentésnek, ha a közreműködő igénybevétele a letevő/megbízó károsodástól való megóvása érdekében vált szükségessé (ld. 463.§ (2) bek. és 475.§ (2) és (4) bek.). Habár az új Ptk. közvetlen kimentést a kontraktuális másért való felelősség körében már egyáltalán nem ismer, ezen lehetőség újbóli bevezetése az új felelősségi szabályok mellett is lehetséges - és

Azonban az új szabályozás annál nagyobb bonyodalmat okoz abban az esetben, ha a közreműködőnek is van egy közreműködője. E második közreműködő ugyanis vélhetően ugyanúgy az első közreműködő ellenőrzési körébe fog tartozni, ahogy az első közreműködő tartozik a kötelezett ellenőrzési körébe. Ez pedig azt eredményezi, hogy ha a második közreműködő magatartását nem lehet kimenteni, akkor az elsőét sem lehet, így viszont a kötelezett sem mentesülhet. Vagyis a felelősség mintegy „tovagyűrűzik” a kötelezettig, így a kötelezett szempontjából a közreműködője közreműködőjét is közreműködőnek kell tekinteni, és ennek megfelelően e második közreműködőért is felelnie kell a kötelezettnek, hiába nincsen vele szerződéses jogviszonyban. (Ráadásul ha még további közreműködők is vannak a szerződési láncolatban, akkor természetesen róluk szintén elmondható, hogy szerződésszegésük következményeiért végső soron a kötelezett lesz felelős a jogosulttal szemben).

A fenti rendkívül kiterjesztő értelmezés még akár plauzibilis is lehetne, mert a régi Ptk-hoz kapcsolódó bírói gyakorlatban ilyen megoldásra is találunk példát.⁶³ Azonban az új Ptk-t tekintve egyértelműen ellentmond a jogalkotó szándékának. Az Indokolás ugyanis nem hagy kétséget afelől, hogy csak az tekinthető közreműködőnek, akivel a kötelezett szerződéses jogviszonyban van, és indokát is adja a szűkítő értelmezésnek: egyrészt *„a Javaslat szigorítja a szerződésszegésért (és ezzel a közreműködőért fennálló) kártérítési felelősség alóli mentesülés feltételeit”,* másrészt *„a kötelezett megtérítési igénnyel – a jogviszonyok áttörésének lehetősége hiányában – a Javaslat szerint is csak közvetlen elődjével szemben léphet fel.”*⁶⁴ Ezen – az alapvetően a kötelezett érdekeit figyelembevevő, tehát méltányossági alapokon nyugvó – megközelítésen kívül a szűkítő értelmezés mellett szól egy rendszertani megfontolás is, nevezetesen kérdés, *„hogyan a kötelezett felelősségének láncolatos elvezetése a gyártóig vajon összeegyeztethető-e a termékfelelősségi szabályokkal, különösen azzal a felfogással, ahogy a termékfelelősség kizárólagosságára az EuB tekint.”*⁶⁵

A fenti probléma azért állhatott elő, mert valószínűleg az új Ptk. előkészítése során nem történt meg a megfelelően alapos feltárása annak

véleményem szerint kívánatos is - lenne, ugyanis a fenti közvetlen kimentési lehetőség esetén a régi Ptk. sem az általános, hanem annál enyhébb felelősségi szabályokat rendelt alkalmazni. (Nevezetesen a *culpa in eligendo, instruendo et inspiciendo* szabályát.)

⁶³ BH2004.191 *„A közreműködőért való felelősség alapján a kötelezett nemcsak annak a magatartásáért felelős, akit az adott szerződés keretei között, a szerződés teljesítése érdekében vesz igénybe, hanem a vele külön szerződéses jogviszonyban álló kötelezett magatartásáért, továbbá a vele közvetlen szerződéses jogviszonyban nem álló, a szerződési láncolat további, távolabbi pozícióiban levő kötelezettek magatartásáért is.”*

⁶⁴ A Ptk. XXII. fejezetéhez fűzött Indokolás 11. pontja

⁶⁵ FUGLINSZKY (2015): 199 sk

a kérdésnek, hogy az új szerződésszegési szabályok milyen hatást váltanak ki a közreműködőért való felelősség körében. Amennyiben a jogalkotó a szűkítő értelmezést tartja kívánatosnak a gyakorlatban, akkor ehhez véleményem szerint – ahogy azt korábbi tanulmányomban is jeleztem⁶⁶ – a Ptk. módosítása szükséges. Ez a módosítás azt a fikciót tartalmazhatná, amely kimondja, hogy közreműködőnek csak az tekinthető, aki a kötelezettel szerződéses jogviszonyban áll. Jelezni kell, hogy az új Ptk. korábbi verziója, a hatályba nem lépett 2009. évi CXV. törvény ezt a megoldást alkalmazta.⁶⁷

(Megjegyzendő, hogy Fuglinszky nem úgy közelíti meg a kérdést, hogy a kötelezett ellenőrzési körébe tartozik-e a közreműködő – és ily módon, ha a közreműködő magatartását a kötelezettel kötött szerződése feltételei között nem lehet kimenteni, akkor a kötelezett is felelős lesz a jogosulttal szemben, hanem – a Ptk. 6:148.§ (1) bekezdéséből következő – fikcióval a közreműködő magatartását a kötelezett magatartásának tekinti, így az természetesen a kötelezett és a jogosult közötti szerződés feltételei szerint lesz vizsgálendő.⁶⁸ Azonban ez a megközelítés sem orvosolja a jelen pontban tárgyalt problémát (ezt Fuglinszky sem állítja), mert ha a közreműködőnek van egy közreműködője, akkor az első közreműködő magatartása – függetlenül attól, hogy azt az első közreműködő magatartásának vagy fikció alkalmazásával a kötelezettnek tekintjük-e – értelmezhetetlen lesz a második közreműködő nélkül. Ha például C hibás alapanyagot ad el B-nek, amiből B kazánt épít, amit elad A-nak, aki azt beépíti a megrendelő házába, ahol is a kazán az alapanyag hibája miatt felrobban, és emiatt a megrendelő igényt érvényesít A-val szemben, akkor úgy kell tekintenünk, mintha A nemcsak beépítette volna a kazánt a megrendelő házába, hanem – mivel B magatartását is A-énak tekintjük – A is rakta volna össze a kazánt, és ehhez az alapanyagot C-től A vette volna meg. Ebben az esetben C-t A közreműködőjének kell tekintenünk, amiből az következik, hogy C magatartását is A-énak tekintjük, vagyis úgy vesszük, hogy nem C, hanem A okozta az alapanyag hibáját. Tehát ugyanaz lesz a végkövetkeztetésünk, azaz, hogy A végső soron a vele szerződéses viszonyban nem álló C magatartásáért is felel a megrendelővel szemben.)

⁶⁶ FODOR (2013): 127.

⁶⁷ Ptk. 5:123.§ (2) „Közreműködőnek minősül az a személy, akit a fél már létrejött szerződés teljesítése érdekében vesz igénybe, továbbá az is, akinek a közreműködése - a szerződés létrejöttét megelőzően is - hozzájárult ahhoz, hogy a kötelezett valamely szerződésben vállalt szolgáltatását teljesítse, feltéve, hogy a kötelezettel közvetlen szerződéses jogviszonyban állott.”

⁶⁸ FUGLINSZKY (2015) 197 skk

6. Konklúzió

A másért való felelősség körébe tartozó egyes tényállások önálló tárgyalására bőven van példa a jogtudományban. Azonban a magyar szakirodalomban még ma is igen ritka, hogy egy munka átfogóan foglalkozzon a másért való felelősséggel, mint önálló jogterülettel. Ezek közül megemlíthető Földi András már idézett monográfiája, illetve Harmathy Attila értekezése.⁶⁹ Azonban az előbbi elsősorban a másért való felelősség egyes, római jogban előforduló tényállásaival foglalkozik, az utóbbi pedig csak a másért való felelősség egyik nagy ágát elemzi. A hatályos magyar jogi szabályozást átfogóan vizsgáló munkát nem találunk. Bízom benne, hogy a jelen tanulmánnyal sikerült rámutatni arra, hogy – rendkívüli összetettsége ellenére – ezt a jogterületet érdemes egységes egészként kezelni és ennek megfelelően vizsgálni.

Hiszen láthattuk, hogy még a másért való felelősség alapstruktúrája sem magától értetődő. Az eddig általam elfogadhatónak vélt szerkezet helyett a tanulmány 3.2. pontjában felvázolt újabb elméletbe reményeim szerint már minden, gyakorlatban előforduló eset beilleszthető lesz. Azonban éppen ez a tapasztalat figyelmeztet arra, hogy semmi sem garantálja, hogy ez az elmélet nem szorul pontosításra, horribile dictu, teljes revízióra. Azt a jogterületet, melynek még az alapvető szerkezetével kapcsolatban is ilyen kérdések merülhetnek fel, véleményem szerint érdemes behatóbban vizsgálni.

Másodszor pedig a jogterület átfogó vizsgálatát követően láthattuk, hogy a másért való felelősséget azért is érdemes így módon tanulmányozni, mert ezáltal olyan kérdések megfogalmazásáig juthatunk el, amelyek talán fel sem merülnének, ha csak az egyes felelősségi tényállásokat külön-külön, egymástól elszigetelve szemlélnénk. Habár mind a jogi személy vezető tisztségviselőért, tagért, alkalmazottért viselt felelősségénél, mind a közreműködő közreműködője esetében ismertettem a véleményemet, a cél ezekben az esetekben elsősorban maga a kérdésfelvetés volt. Arra kívántam rávilágítani, hogy a másért való felelősség strukturális vizsgálatával eljuthatunk oda, hogy egyébként meg sem fogalmazott, vagy magától értetődőnek hitt jogi axiómákat kérdőjelezünk meg, illetve, hogy felfedjük a jogi szabályozás hiányosságait.

Ilyen jogi axióma, hogy a tag és az alkalmazott magatartását kontraktuális felelősség esetén mindig betudjuk a jogi személynek.

⁶⁹ HARMATHY (1974)

Láthattuk, hogy a bírói gyakorlat szerint ez nem szükségszerű, így nincs kizárva, hogy jogszabályi szinten se legyen az. Ezért elvileg a Ptk. is kimondhatná, hogy – hasonlóan a deliktuális másért való felelősség esetéhez – bizonyos kirívó esetekben a jogi személy szerződésszegése esetén az azt előidéző tag vagy alkalmazott a jogi személlyel egyetemlegesen felelős. Ez a megoldás ugyanúgy lehetőséget biztosítana a felelősség differenciálására, finomítására, ahogy az – a jelen tanulmányban szintén jelzett megoldás –, hogy ha a jogi személy egyedül felel is a szerződésszegésért, felelőssége szigorúbb vagy az általa megtérítendő kár mértéke magasabb lehet, ha a szerződésszegés a – betudás hiányában önállóan is vizsgálható – tag vagy az alkalmazott magatartására vezethető vissza.

Végül a közreműködő közreműködője esetének vizsgálatával egyértelműen kimutathatóvá vált az új Ptk. hiányossága a kötelezetti felelősség terjedelme, és ezen keresztül magának a közreműködőnek a meghatározása terén. Ebben az esetben – szemben az előbbi kérdéssel – nem arról van szó, hogy a Ptk. jelenlegi megoldása is teljes mértékben működőképes, és csak szabályozási alternatívák megfogalmazása lehet a jogtudomány feladata, hanem itt feltétlenül szükségesnek látszik a törvény módosítása, mert annak változatlanul hagyása a jogalkotó egyértelmű szándékával ellentétes gyakorlat kialakulását fogja eredményezni.

Felhasznált irodalom

EÖRSI Gyula: Kötelmi jog Általános rész, 25. kiadás, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2009, cit.: Eörsi (2009)

FODOR András: A másért való felelősség szabályainak változásai az új Polgári Törvénykönyvben, in: Themis, 2013:(3), 121-144, cit.: Fodor (2013)

FÖLDI András: A másért való felelősség a római jogban, Rejtjel Kiadó, Budapest, 2004., cit.: Földi (2004)

FÖLDI András-HAMZA Gábor: A római jog története és intézményei, 12. kiadás, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2007., cit.: Földi/Hamza (2007)

FUGLINSZKY Ádám: A polgári jogi felelősség útjai vegyes jogrendszerben Québec, Kanada, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2010, cit.: Fuglinszky (2010)

FUGLINSZKY Ádám: Kártérítési jog, HVG-ORAC, Budapest, 2015, cit.: Fuglinszky (2015)

HARMATHY Attila: Felelősség a közreműködőért, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1974, cit.: Harmathy (1974)

KISFALUDI András: A jogi személy vezető tisztségviselőjének felelőssége az új Polgári Törvénykönyvben, in: Csehi Zoltán/Koltay András/Landi Balázs/Pogácsás Anett (szerk.), (L)ex Cathedra et Praxis Ünnepi kötet Lábady Tamás 70. születésnapja alkalmából, Pázmány Press, Budapest, 2014, 307-338, cit.: Kisfaludi (2014)

MOÓR Gyula: A jogi személy elmélete, Szegedi Városi Nyomda és Könyvkiadó Rt., Budapest, 1931., cit.: Moór (1931)

SÁRKÖZY Tamás: Még egyszer a vezető tisztségviselők kártérítési felelősségéről, in: Gazdaság és Jog, 2015:(2), 3-11, cit.: Sárközy (2015)

TÖRÖK Tamás: Szerződésen kívüli károkozás szervezeti jogi vetülete: az intézményes felelősségátvitel, in: Gazdaság és Jog, 2013:(6), 14-20, cit.: Török (2013)

WELLMANN György (szerk.): Az új Ptk. magyarázata, Ötödik kötet, HVG-ORAC, Budapest, 2013, cit.: Wellmann(szerző) (2013)

Certain Questions on Vicarious Liability

Summary

The present study deals with cases when a third party shall be liable for the acts and omissions of the actual tortfeasor instead of that tortfeasor or jointly with him (vicarious liability). The study may be divided into three main parts. In the first part, the basic questions of the two main areas of vicarious liability are examined. These main areas are contractual and delictual vicarious liability. In the former case the obligor shall be liable toward the obligee for the breach committed by the obligor's obligor (contributor). In the latter case the tortfeasor commits a tort directly against the injured party, however a third party shall be liable (too). The second part deals with the question whether a shareholder or an employee may be liable jointly with the company in the field of contractual vicarious liability. Finally, the liability for the contributor's contributor is examined in the third part.